

Η Μονή Δαφνίου

Πίνακας περιεχομένων

- Θέση
- Ιστορικά στοιχεία
- Αρχιτεκτονικά στοιχεία
 - Ο περίβολος
 - Τα κελιά
 - Το καθολικό
 - Η τράπεζα και το μαγειρείο
 - Ο λουτρόνας
 - Η κινστήρνα
 - Η ορθογώνια αίθουσα
 - Ο κοιμητηριακός ναός του Αγίου Νικολάου
- Ψηφιδωτά
- Αρχιτεκτονικά σχέδια και φωτογραφίες
- Βιβλιογραφία

Θέση

Η Μονή Δαφνίου βρίσκεται στο Χαϊδάρι στις παρυφές του Ποικίλου Όρους, επί της Λεωφόρου Αθηνών, 11 χλμ. από το κέντρο της Αθήνας και είναι κτισμένη στη θέση που υπήρχε το Ιερό του Απόλλωνα. Η εντυπωσιακή αρχιτεκτονική της και η ιδιαίτερη ψηφιδωτή διακόσμηση του ναού της μονής, την καθιστούν ένα από τα πλέον εξαιρετικά μνημεία της βυζαντινής τέχνης. Από το 1990 αποτελεί μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO.

Ιστορικά στοιχεία

Η μονή ιδρύθηκε τον 6ο αιώνα πάνω στα ερείπια του ναού του Δαφναίου Απόλλωνα. Η ίδρυση της Μονής Δαφνίου, κατά πάσα πιθανότητα γύρω στο 1080, έγινε με χορηγία άγνωστου δωρητή, καθώς δεν υπάρχει κάποια αφιερωματική επιγραφή. Η Κωνσταντινουπολίτικη επίδραση που παρατηρείται τόσο στην αρχιτεκτονική όσο και στην ψηφιδωτή διακόσμηση του καθολικού της μονής, έχει οδηγήσει τους ερευνητές στο συμπέρασμα ότι ο δωρητής ήταν κάποιος υψηλά ιστάμενος αξιωματούχος ή κάποιος αυτοκράτορας, που πιθανόν κάλεσε τεχνίτες από την Πόλη.

Κατά μία εκδοχή η ονομασία της μονής έχει συνδεθεί με το αρχαίο ιερό. Ωστόσο υπάρχουν διάφορες εκδοχές ονοματοθεσίας. Μία από αυτές αναφέρει ότι το όνομά της προήλθε από το πλήθος των δαφνών που υπήρχαν στην περιοχή και ίσως αυτός ήταν και ο λόγος ίδρυσης του αρχαίου Ιερού.

Το καθολικό της μονής χρονολογείται στον όψιμο 11ο αιώνα και ανήκει στον αρχιτεκτονικό τύπο του οκταγωνικού σταυροειδούς ναού, τον λεγόμενο σύνθετο οκταγωνικό (ή "ηπειρωτικό") τύπο της μεσοβυζαντινής ναοδομίας. Η βασιλική του 6ου αιώνα προφανώς κατεδαφίστηκε και τη θέση της πήρε ο σταυροειδής οκταγωνικός ναός του 11ου αιώνα.

Μετά τη λεηλασία της μονής από τους Σταυροφόρους το 1205, ο Όθων ντε λα Ρος, Δούκας των Αθηνών, την παραχώρησε στους Κιστερκιανούς μοναχούς. Οι Γάλλοι μοναχοί ανοικοδόμησαν τον εξωνάρθηκα, πρόσθεσαν έναν περίβολο γύρω από το μοναστήρι καθώς και άλλες αλλαγές μέχρι και την εκδίωξή τους από τους Τούρκους, όταν η μονή παραδόθηκε το 1458 και πάλι στους ορθόδοξους μοναχούς. Με το πέρασμα των αιώνων η μονή ερημώθηκε. Οι εργασίες αποκατάστασής της ξεκίνησαν μόλις το 1888.

Αρχιτεκτονικά στοιχεία

Η μονή Δαφνίου αποτελείται από το καθολικό, τον περίβολο, τα κελιά των μοναχών, την τράπεζα, το μαγειρείο, τον λουτρόνα, την κινστέρνα και μία ορθογώνια αίθουσα.

Ο περίβολος

Η μονή προστατευόταν από ισχυρό περίβολο τετραγωνικής κάτοψης, πλευράς περίπου 97 μ. και ύψους 8 μ. με περιδρομο πλάτους 1,6 μ., δηλαδή εσωτερικό διάδρομο που επέτρεπε την κίνηση κατά μήκος του τείχους, στο ύψος των 6 μ.. Είχε οχυρωματικό χαρακτήρα. Ο περιδρομος υποστηριζόταν από τυφλή τοξοστοιχία. Το τείχος επιστεφόταν σε ολόκληρο το μήκος του από επάλξεις, ενώ η πορεία του διακοπτόταν κατά τακτά διαστήματα από πύργους τετράγωνης κάτοψης. Τρεις από αυτούς έχουν σωθεί μέχρι σήμερα και βρίσκονται στη βόρεια πλευρά του περιβόλου. Η κύρια πύλη του μοναστηριού βρισκόταν στο μέσον της δυτικής πλευράς του περιβόλου, απέναντι από την είσοδο του καθολικού. Προστατευόταν από οχυρωματικό πύργο, ο οποίος υψωνόταν από πάνω της και ενισχυόταν και από δύο πλευρικούς προμαχώνες. Έτσι, για να εισέλθει κανείς στην αυλή της μονής έπρεπε να περάσει από το διαβατικό, καμαροσκέπαστο διάδρομο μήκους 6 μ. που ανοιγόταν κάτω από τον πύργο. Μικρότερη πύλη υπήρχε και στο μέσο της ανατολικής πλευράς του περιβόλου. Αυτή είναι και η είσοδος που χρησιμοποιείται σήμερα για το μοναστήρι.

Τα κελιά των μοναχών

Στο βόρειο τείχος του μοναστηριού του Δαφνίου έχουν εντοπιστεί ίχνη που προδίδουν την ύπαρξη κελιών. Στη δυτική πλευρά του περιβόλου τα κελιά δεν ήταν προσκολλημένα στον

περίβολο, αλλά βρίσκονταν σε μικρή απόσταση από αυτόν, με αποτέλεσμα να σχηματίζεται ένας στενός διάδρομος. Στα νότια του καθολικού υπάρχει ομάδα κελιών με στοές, τα οποία είναι χτισμένα γύρω από μικρή τετράγωνη αυλή. Αυτά τα κατασκεύασαν οι Κιστερκιανοί μοναχοί και τα αναδιαμόρφωσαν οι ορθόδοξοι κατά τον 16ο αιώνα.

Το καθολικό

Το καθολικό του Δαφνίου δεσπόζει στο μέσον της σχεδόν τετράγωνης μεγάλης αυλής. Το μέγεθός του είναι εντυπωσιακό, ο αρχιτεκτονικός του τύπος περίπλοκος και η τοιχοδομία του εξαιρετικής ποιότητας. Ο ναός ανήκει στον σύνθετο οκταγωνικό αρχιτεκτονικό τύπο, αποτελεί μάλιστα ένα από τα σημαντικότερα παραδείγματα του τύπου αυτού στον ελλαδικό χώρο.

Η τράπεζα και το μαγειρείο

Στο Δαφνί ο χώρος αυτός εντοπίζεται σε μακρόστενο αψιδωτό οικοδόμημα μήκους 28,7 μ. στα βόρεια του καθολικού. Ο προσανατολισμός του ήταν ίδιος με αυτόν του καθολικού. Οι τοίχοι, που σώζονταν σε ύψος περίπου 1,7 μ., είχαν χτιστεί με τρόπο και υλικά ανάλογα με αυτά που είχαν χρησιμοποιηθεί στην ανέγερση του καθολικού, γεγονός που τοποθετεί την ανοικοδόμηση της τράπεζας στον 11ο αιώνα. Η αίθουσα στεγαζόταν από καμαροσκεπή, που στηριζόταν σε ενισχυτικά τόξα κατά μήκος των μακρών πλευρών.

Το κυκλικό κτίσμα που έχει εντοπιστεί προσκολλημένο στη βόρεια πλευρά της τράπεζας ήταν κατά πάσα πιθανότητα το μαγειρείο της μονής.

Ο λουτρόνας

Η ύπαρξη λουτρικού συγκροτήματος σε ένα μοναστήρι δεν ήταν σύνηθες φαινόμενο για αυτό όταν υπήρχε δήλωνε ακμή και ευημερία. Από τα λουτρά του Δαφνίου έχουν σωθεί μόνο τα υπόκαυστα, που εντοπίστηκαν στα νοτιοδυτικά του καθολικού. Η ανοδομή είναι πλήρως κατεδαφισμένη. Η είσοδος στον χώρο γινόταν από τα δυτικά.

Η κινστέρνα

Στα νοτιοδυτικά του καθολικού έχει εντοπιστεί ορθογώνια υπόγεια δεξαμενή συλλογής του βρόχινου νερού. Η στέρνα έχει διαστάσεις 13,3x4,95 μ., βάθος περίπου 7μ. και χωρητικότητα 300 κυβικά μ.. Βρίσκεται κάτω από τα κελιά του 16ου αιώνα, έχει προσανατολισμό ΝΑ-ΒΔ και βρίσκεται στη συμβολή (μισγάγκειαν) δύο κλιτύων.

Η ορθογώνια αίθουσα

Στα νότια του καθολικού βρίσκονται τα ερείπια μιας στενόμακρης ορθογώνιας αίθουσας διαστάσεων 23x6,5 μ. με προσανατολισμό Α-Δ, τυπική μεσοβυζαντινή τοιχοδομία και δάπεδο στρωμένο με πήλινες πλάκες. Κατά μήκος του βόρειου και του νότιου τοίχου υπήρχαν κίονες. Τα διαθέσιμα στοιχεία όμως, δεν επιτρέπουν τον καθορισμό της χρήσης της.

Ο κοιμητηριακός ναός του Αγίου Νικολάου

Μέσα στο δάσος που απλώνεται στα ανατολικά του περιβόλου της μονής Δαφνίου έχει εντοπιστεί το ερειπωμένο παρεκκλήσιο του Αγίου Νικολάου. Είχε χτιστεί την ίδια εποχή με το καθολικό και φαίνεται ότι αποτελούσε τον κοιμητηριακό ναό της μονής. Ο Άγιος Νικόλαος είναι μια μικρή θολωτή βασιλική χτισμένη κατά το πλινθοπερίκλειστο σύστημα τοιχοδομίας. Κάτω από τον ναΐσκο εντοπίστηκε υπόγεια κρύπτη. Εκεί είχαν κατασκευαστεί γύρω από κεντρικό

διάδρομο τρία τετράγωνα οστεοφυλάκια επιστεφόμενα με καμάρες (αρκοσόλια) και σκεπασμένα με λίθινες πλάκες.

Η ψηφιδωτή διακόσμηση του καθολικού

Η μονή Δαφνίου θεωρείται ένα από τα πιο σημαντικά βυζαντινά μνημεία, λόγω των λαμπρών ψηφιδωτών που κοσμούν τους τοίχους του καθολικού της. Πολλά από αυτά διατηρούνται μέχρι σήμερα, παρά τις ζημιές τόσο από σεισμούς όσο και από εργασίες που προκάλεσαν πολλές αλλοιώσεις. Οι αρχαιολόγοι, με τη βοήθεια των περιγραφών των περιηγητών, έχουν κατορθώσει να αποκαταστήσουν την εικόνα που είχε η ψηφιδωτή διακόσμηση του καθολικού της μονής Δαφνίου στις τελευταίες δεκαετίες του 11ου αιώνα.

Ψηφιδωτό της Γέννησης

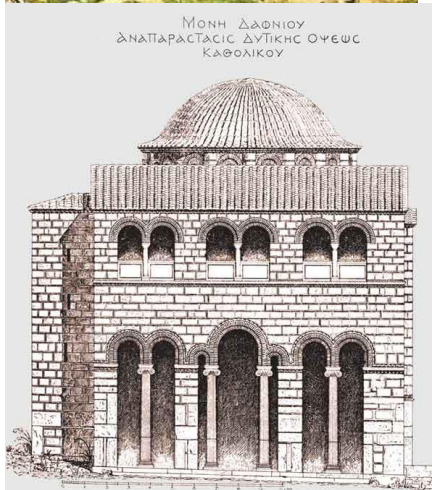

Ψηφιδωτό της Βάπτισης

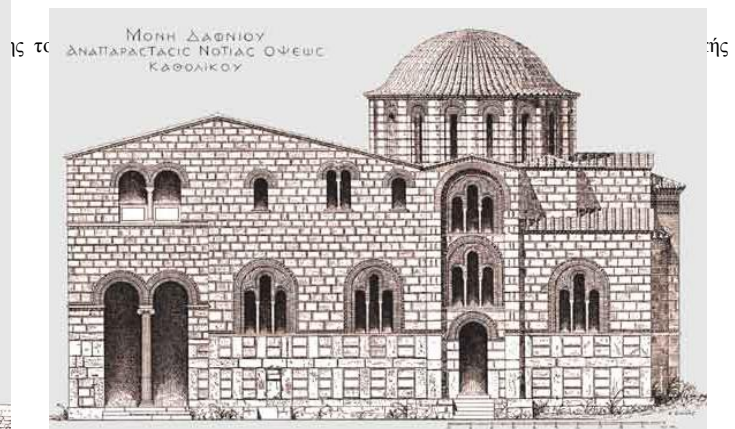
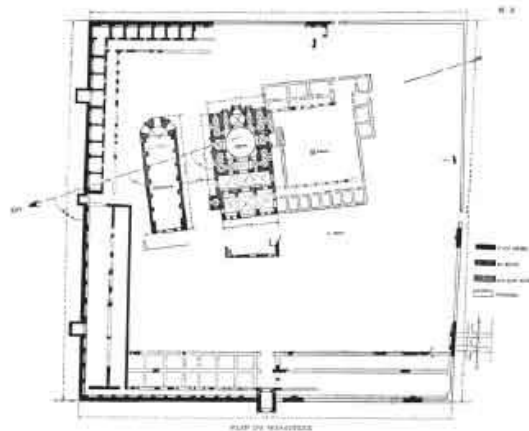

Ψηφιδωτό του Παντοκράτορα στον τρούλο της Μονής Δαφνίου

Αρχιτεκτονικά σχέδια

Καθολικό της μονής Δαφνίου

Βιβλιογραφία

- *Χαϊδάρι, συνάντηση με την Ιστορία* Αναστασία Λερίου, Έκδοση του Δήμου Χαϊδαρίου (2006)
- *Μνήμες-Νέα Φωκαία* Γεώργιος Φραγκιαδάκης, Έκδοση Ενορίας Κοιμήσεως Θεοτόκου (1982)
- *Πάυλος Λαζαρίδης, Μονή Δαφνίου: σύντομος εικονογραφημένος αρχαιολογικός οδηγός* Εκδόσεις Hannibal (1991)
- *Η Ιερά Μονή Δαφνίου στη λογοτεχνία & τις τέχνες* Κώστα Φωτεινάκη, Περιοδικό "ΕΝΝΕΑΔΑ" (2003)
- *Από τον αρχαίο δήμο "Ερμο" στο σύγχρονο Χαϊδάρι* Κώστα Φωτεινάκη, Περιοδικό "ΕΝΝΕΑΔΑ" (2003)
- *Οδοιπορικό στην Ελλάδα 1806* Chateaubriand Fr.
- *Το Ταξίδι στην Ελλάδα* Φλωμπέρ Γουσταύος, Ολκός (2007) [ISBN 978-960-7169-00-6](#)
- *Χαϊδάρι, Τόπος και Άνθρωποι* Κώστα Φωτεινάκη, Εκδόσεις Προσανατολισμοί (2007)
- *Εγκυκλοπαίδεια ΥΔΡΙΑ : τόμος 53ος*
- *Οδοιπορικό στην Ελλάδα* Χανς Κρίστιαν Άντερσεν Εκδόσεις, Βιβλιοπωλείον της Εστίας (1999)
- *Ελλάδος Περιήγησις/Αττικά* Πανσανία
- *Το ιερό Αφροδίτης και Έρωτος στην Ιερά Οδό* Βασιλική Μαχαίρα (2008) Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας αρ. 253 [ISBN 978-960-8145-67-2](#)
- *Ιστορία του Έλληνικού Έθνους* Κωνσταντίνος Παπαρηγόπουλος, επιμέλεια Κ.Θ. Δημαρά (1870)
- *Χριστιανική αρχαιολογία της Μονής Δαφνίου* Τυπογραφείο Αλεξ. Παπαγεωργίου (1889)
- Richard Krauthimer, *Παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή Αρχιτεκτονική*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1991
- Αγάπη Καρακατσάνη, *Παλινωδία για τη Μονή Δαφνίου*, Άγρα, Αθήνα 2001